

Ekologia pszczół
mgr inż. Tomasz Jungnikel
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

- Czy pszczoła miodna wystarcza?
- Ilu zapylaczy nie widzimy?
- Co tracimy wraz z uproszczeniem krajobrazu?

Czym są pszczoły

- Grupa kilku spokrewnionych rodzin owadów z rzędu **blonkoskrzydłych** (*Hymenoptera*)
- Gatunki należące do tej grupy (ok. 20 tys.) stanowią ~20% wszystkich blonkoskrzydłych
- Odwiedzają kwiaty dla zbioru nektaru i pyłku i karmią nimi potomstwo

Pszczoły są owadami o przeobrażeniu zupełnym

- Larwy zwane czerwiem
- Haplodiploidalne – samce rozwijają się z jaj niezapłodnionych
- 2 pary błoniastych skrzydeł (tylne mniejsze)
W Polsce mamy ponad 470 gatunków pszczół
- Pszczoły –ogromna różnorodność
- Mogą mieć różnorodną wielkość, kształt i kolor
- Od małych do gigantów
- Samotne lub społeczne

Jak odróżnić pszczoły od innych żądłówek?

- Obecność struktur służących do zbioru pyłku i nektaru
- owłosienie ciała
- koszyczki –struktury do przenoszenia pyłku
- języczek

Pierzaste owłosienie to adaptacja do zbioru ziaren pyłku

**Pszczoly dzielą się
na krótko i długojęzyczkowe**

Apiformes (seria pszczoły)

- lepiarkowate (Colletidae)
- pszczolinkowate (Andrenidae)
- smuklikowate (Halictidae)
- spójnicowate (Melittidae)
- miesierkowate (miesiarkowate) (Megachilidae)
- pszczołowate (Apidae)

Zasięg żerowania pszczół zależy od wielkości ciała

- Okres wiosenny - przedwiośnie
  - od lutego-marca do początku kwietnia
  - średnie dobowe temperaturami nieco powyżej 5°C.
  - Pyli leszczyna, olsza, iwa, zakwita podbiał
- Lepiarka wiosenna *Colletes cunicularius*
- Pszczolinka jasnobrzucha *Andrena praecox*

Trzmiele i pszczoła miodna

- *Bombus terrestris*
- *Bombus lucorum*
- *Apis mellifera*

Pierwiośnie, wczesna wiosna

- od połowy kwietnia do drugiej dekady maja
- temperatury dobowe około 10°C
- Pyli buk, dąb, kwitną drzewa owocowe, mniszek lekarski itd.

Latają wszystkie gatunki które pojawiły się wraz z przedwiośniem, ale muszą zmienić źródło pokarmu

Od pełni wiosny do wczesnego lata

- Druga połowa maja, początek czerwca
  - Kwitnie kasztanowiec, bez lilak, jaskier ostry, gwiazdnica gajowa
  - Temperatury 15°C i więcej
  - Zwykle maksimum różnorodności gatunkowej pszczół
-
- Kornutka długoczułkowa *Euceralongicornis*

Lato

- Początek fenologicznego lata wyznacza kwitnienie lipy
- Średnie dobowe temperatury pow. 15°C
- Mniej gatunków pszczół, ale niektóre osiągają duże liczebności

Maksimum rozwoju rodzin trzmieli Pojawiają się samce

- Średnie zagęszczenie rodzin pszczelich w przeliczeniu na 1 km² wynosi 7,7. Najwyższe wartości tego wskaźnika występują w makroregionie południowym (12,5 pni/km²) oraz w makroregionie wschodnim (9,3 pni/km²). Najniższy poziom napszczenia stwierdzono w makroregionie województwa mazowieckiego, gdzie wynosi on 4,9 pni/km²
- Analiza danych pochodzących z rejestrów Inspekcji Weterynaryjnej wykazała, że ogólna liczba rodzin pszczelich w Polsce wynosi 2,4 mln. Największy udział w tej liczbie odnotowano w makroregionie wschodnim (24,1%), a następnie w makroregionie północnym (17,6%)
- Znacząca część rodzin pszczelich skoncentrowana jest w makroregionie północno-zachodnim (16,5% ogółu pni). Najmniejszą koncentracją rodzin pszczelich charakteryzuje się natomiast makroregion województwa mazowieckiego

Ochrona gatunkowa pszczół

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt
- 1 gatunek pszczoły objętej ścisłą ochroną gatunkową: zadrzechnia czarnoroga (*Xylocopa valga*)
- Reszta objęta częściową ochroną

Zadrzechnia czarnoroga *Xylocopa valga*

- występuje w zachodniej, środkowej i południowej Europie; Bliskim wschodzie; Azji centralnej i Mongolii
- Ciało koloru czarno-niebieskiego gęsto pokryte purpurowymi włoskami. Nieduże skrzydła o opurpurowym odcieniu. Długość ciała od 20 do 27 mm
- Buduje gniazda poprzez wygryzanie otworów w pniach martwych drzew lub starych drewnianych konstrukcjach

- Zamieszkuje zarówno lasy jak i tereny zurbanizowane

Czerwone księgi, czerwone listy

- Zestawienia gatunków rzadkich i zasługujących na ochronę
- Bez mocy prawnej!

PCKZ:

- Melittidae *Dasypodathoracica*
- Megachilidae *Chalicodomaparietina*
- Anthophoridae(obecnie Apidae) *Amegillaquadrifasciata*
- *Epeolusschummeli*
- *Xylocopavalga*
- *Xylocopaviolacea*